

سخن سردبیر:

انتشار نخستین شماره فصلنامه «آینده پژوهی رسانه» و استقبال گسترده استادان، دانشجویان و پژوهشگران از این فصلنامه، تأییدی بود بر اهمیت شناخت مسائل حوزه ارتباطات و رسانه در آینده‌ای که پیش رو داریم. ضرورت آینده پژوهی رسانه را شاید در بحث‌هایی که اخیراً درباره طرح تصویب شده در مجلس شورای اسلامی، موسوم به «صیانت از حقوق کاربران در فضای مجازی» مطرح شده، بیشتر مشاهده کرده باشیم. مخالفان و موافقان به جد درباره آینده‌ای سخن می‌گفتند که هنوز در راه است. اما سخن آن‌ها بیشتر متکی بر اوضاع و احوالی بود که اکنون در آن بسر می‌بریم! تهدیدها و فرصت‌هایی که فضای مجازی بر زیست تجربه حامیان و منتقدان افزوده، مجالی برای ترسیم جهان مجازی پیش رو را فراهم کرده است تا درباره آینده خود در این فضا که همچون تیغی دولبه عمل می‌کند تصمیم بگیریم. از این رو می‌توان گفت امروز ما آینده ما را شکل می‌دهد و آینده از آن کسانی خواهد بود که امروز خود را برای ورود به آن آماده می‌کنند.

تحولات پرشتاب فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی به‌عنوان متغیر پیش‌بینی و مستقل بر تمام متغیرهای مداخله‌گر وابسته تأثیر می‌گذارد و همین امر از یک سو کار محققان برای به‌کار بستن روش‌های آینده‌نگری را آسان و از دیگر سو سخت و دشوار می‌نماید. پس آینده پژوهی کاری است سهل و ممتنع، زیرا متغیر مستقل، دائم در تغییر است و همین پیش‌بینی‌ها را دشوار می‌کند اما آگاهی ما از تأثیر این متغیر می‌تواند کار را آسان و سهل نیز جلوه دهد.

پدیده‌هایی چون «بلاکچین» و «هوش مصنوعی» از جمله متغیرهای پیش‌بینی هستند که آینده ما را در همه ابعاد زیست بوم تغییر خواهد داد: سبک زندگی، آموزش، درمان، اطلاع‌رسانی، عبادت، کار، اقامت، مهاجرت، جهانگردی، سیاست و حتی تحقیق؛ تغییراتی که در روش‌های تحقیق اتفاق خواهد افتاد چون مبتنی بر هوش مصنوعی است، روش‌های تحقیق را در همه علوم و به‌ویژه علوم انسانی و حوزه ارتباطات اجتماعی را تحت تأثیر خود قرار خواهد داد. برخی از این تغییرات از هم‌اکنون قابل پیش‌بینی‌اند، مانند دسترسی سریع‌تر

و دقیق‌تر به داده‌ها و اطلاعات، که در واقع کالاهای ارزشمند جامعه پسا اطلاعاتی خواهند بود زیرا در جامعه پیش رو با کمک فناوری‌هایی چون هوش مصنوعی حتی محققان در تجزیه و تحلیل داده‌ها با توانمندی‌های روزافزون کار تحقیق را به انجام خواهند رساند.

ورود به دنیای پرشتاب فناوری‌های جدید، الزاماتی چون آینده‌پژوهی را قطعی و بااهمیت کرده است. برای آینده‌پژوهی شناخت امکانات فناورانه تحقیق هرچند ضرورت و اهمیت خاص خود را دارا است، اما، شناخت نظریه‌های علمی اهمیت کمتری نسبت به آن ندارد. همچنین سواد رسانه‌ای تحقیق از الزامات آینده‌پژوهی برای محققان آینده‌ساز در حوزه رسانه است. رسانه‌هایی که دیگر مثل رسانه‌های دوران سنت و مدرنیته وجود نخواهند داشت. به‌عنوان مثال فناوری هولوگرام می‌تواند در عین حال که کمک بزرگی به تولید خبر و ابعاد مختلف ارزش‌های خبری داشته باشد در روی دیگر سکه، تولیدکننده اخبار جعلی خواهد بود و درک واقعیت از دروغ را برای مخاطبان رسانه بسیار دشوار و شاید غیرممکن سازد.

آینده‌پژوهی برخلاف حوزه‌های دیگر تحقیق در علوم اجتماعی و انسانی، برای تحقیقات بومی نیازمند دادوستد با محققان و اندیشمندان غیربومی است. آینده‌پژوهی روشی تحقیقی در عرصه بین‌المللی است زیرا پیشرفت‌های فناورانه در هیچ مرزی از مرزهای جغرافیایی محدود و محصور نمی‌شود و امروزه در گستره جهانی می‌تواند جامعه عمل بپوشد.

فصلنامه «آینده‌پژوهی رسانه» با چنین درکی از جهان معاصر و مشکلات و مسائل پیش روی رسانه‌ها، با انتشار دومین شماره خود به استقبال پژوهش‌های داخلی و خارجی می‌رود و بر آن اهتمام می‌ورزد که نقشی هرچند کوچک اما مؤثر و مفید در حل مسائل رسانه‌های کشور در آینده ایران زمین داشته باشد. در این راه به همکاری و همیاری همه محققان و اندیشمندان به‌خصوص استادان و دانشجویان گرامی نیازمندیم.

امیدعلی مسعودی

سردبیر فصلنامه دانش آینده پژوهی رسانه